

## **Innspill til møte i Kontaktutvalget 4. mars 2025**

### **Sosialhjelpssatser, gjeldsordning og økonomisk rådgivning v/ Camilla Vaccaro**

#### **Sosialhjelpssatser**

Kommunene følger livsoppholdssatsene for sosialstønad i svært varierende grad. Det vanligste er å følge statens veiledende satser. En del legger seg over, mens enda flere velger faktisk å utbetale mindre enn de veiledende satsene (Fri fagbevegelse, 2024).

Satsene omfatter utgifter til helt grunnleggende behov som mat, klær, kommunikasjon, husholdningsartikler, hygiene med mer. Utgifter til å bo, som husleie og strøm, kommer i tillegg og er ikke medtatt i satsene. Det er utgifter til å bo som varierer mest ut fra hvilke kommuner man bor i. Utgifter som mat, klær, kommunikasjon, husholdningsartikler, hygiene med mer er gjerne det samme uavhengig av hvilke kommuner man bor i. Dermed vil det for sosialhjelpsmottakere ha stor betydning for økonomien hvor i landet de bor.

Forbruksforskningsinstituttet, 2024 (SIFO) har på oppdrag fra departementet utarbeidet en rapport om grunnlaget for de statlig rettlende satsene for økonomisk sosialhjelp. SIFO anbefaler at alle satsene blir øket, og at kategoriene blir endret slik at de eldste barna får mer enn før. SF er enig i dette, samtidig vil økning i de veiledende satsene for sosialhjelp ikke sikre den enkelte mer å rutte når satsene kun er veiledende. Det er fortsatt slik at kommunene kan velge om de vil følge satsene eller ikke.

Ifølge Fri fagbevegelse (2024) har Bergen kommune de høyeste sosialhjelpssatsene for enslige på kr 9080, mens Bø kommune har de laveste sosialhjelpssatsene i landet på kr 6494. Dette utgjør en forskjell på kr 2586. Lillestrøm har de nest laveste satsene for sosialhjelp i landet på kr 6650. Mens nabokommunen Oslo har kr 8378.

Livsoppholdssatsene ved gjeldsordning er 10724. Dette skal dekke det samme som sosialhjelpssatsene når utgifter til å bo er trukket fra. Denne satsen gjelder uavhengig av hvilke kommuner du bor i. Satsene for skyldnere er satt fordi det skal være mulig å leve av det. Hvis du for eksempel bor i Bø kommune og mottar sosialstønad har du hele 4230 kr mindre å rutte med i måneden enn en enslig person på gjeldsordning.

Det er avgjørende at det etableres et system som sikrer like ytelser uavhengig av hvor i landet man bor. Dette vil bidra til å redusere ulikhetene mellom kommunene og sikre at alle har mulighet til å dekke grunnleggende behov uten å måtte bekymre seg for varierende sosialhjelpssatser.

Mange familier opplever at utgifter til helsehjelp og skoleaktiviteter er betydelige, noe som ytterligere presser deres økonomi. Vedvarende økonomisk press kan påvirke barn og unges utvikling.

Økonomisk stress i hjemmet kan ha negative effekter på skoleprestasjoner og psykisk helse, noe som kan skape en ond sirkel for neste generasjon. Mange bruker store deler av tiden sin på å bekymre seg for økonomien og livene sine, bruker tid på å stå i matkøer, lete etter gratistilbud og -aktiviteter, navigerer seg gjennom søknadsskjemaer og vedtaksbrev, telefonkøer i forsøk på å kontakte NAV, sende dokumentasjon, og finkjemme finn.no i jakt på gratis klær og sko. Når all tilgjengelig tid benyttes til å overleve er det lite tid igjen på å kvalifisere seg og finne jobb. Av den grunn ønsker SF at sosialhjelpssatsene økes.

Hva oppnås ved å holde satsene på så lave nivåer? Forskjellene gir dessuten lite mening.

### **Beregningen av skyldnerens økonomi ved hjemmeboende barn**

Inntekter fra barn som skyldneren har forsørgelsesplikt for er omfattet av "husstandsbegrepet". Når barnets inntekter tas med i beregningen av husstandens inntekter medfører dette for mange ungdom en vanskelig start på livet når de i praksis må bidra til å betale ned foreldrenes gjeld. Det er krevende nok for denne gruppen å spare til depositum og flytte for seg selv.

Så lenge hjemmeboende barn fullfører videregående utdanning bør deres inntekt holdes utenfor beregningen av husstandens inntekter når foreldre har gjeldsordning. Særlig for lærlinger som får egen inntekt under videregående opplæring blir dette svært urettferdig da de får en dårligere økonomisk start på voksenlivet sammenlignet med andre. Dessuten kan det påvirke incentivene for å fullføre lærlingtiden eller få seg jobb. Sammenligner vi med bostøtten er aldersgrensen for at hjemmeboende barns inntekt skal medberegnes 20 år. Vi ønsker ikke at det skal settes en grense for alder for skyldneres barn, men at de bør kunne fullføre videregående før deres inntekt medberegnes. Dette fordi noen bruker lenger tid enn andre på å fullføre videregående opplæring.

### **Økonomisk rådgivning**

Tilgang til økonomisk rådgivning hos NAV har alt for lang ventetid. Vi erfarer at det er opp til 8 måneder ventetid. Økonomisk rådgivning fra NAV medfører ikke nødvendigvis økt økonomisk forståelse i personlig økonomi og gjeldshåndtering for den enkelte. Vi erfarer at kriteriene for å få økonomisk rådgivning er høy i form av at de må skaffe seg full oversikt over gjelden på egenhånd. Samtidig som at når de først får økonomisk rådgivning, så ender det med at NAV gjør gjeldsarbeidet for folk, i stedet for å gi opplæring slik at de kan bli selvhjulpne. Tilgangen til økonomisk rådgivning må forbedres, ikke bare med tanke på ventetid, men også ved å tilby mer praktisk opplæring i økonomisk håndtering slik at den enkelte kan klare å håndtere økonomien på sikt. Dette kan inkludere workshops og kurs som er tilpasset ulike målgrupper, inkludert ungdom og personer med lav utdanning.

Kriminalomsorgen skal, som et ledd i det overordnede tilretteleggingsansvaret, kartlegge innsattes behov for økonomisk rådgivning og videreformidle behovet til NAV. Riksrevisjonens undersøkelse av helse-, opplærings- og velferdstjenester til innsatte i fengsel (2022–2023) undersøkelse viste at gjeldsrådgivning fra NAV i svært begrenset grad var tilgjengelig for innsatte. Innsatte løslates derfor med store økonomiske utfordringer og gjeldsproblemer. Det bør arbeides for å forbedre tilgangen til gjeldsrådgivning og gjeldshåndtering for innsatte i fengsel. Å ta tak i gjeldsproblematikken før løslatelse kan bidra til bedre reintegrering i samfunnet, særlig med tanke på incentiver for å oppnå lønnet arbeid.

Digitale plattformer kan gi mer fleksible løsninger for økonomisk rådgivning, samt tilby ressurser og verktøy for bedre økonomisk forståelse. For mennesker som har digital kompetanse kan dette være nyttig. Men dette må ikke gå på bekostning av alle dem som har lav digital kompetanse.

Vi benytter muligheten til å spørre «Hvorfor holdes sosialhjelpssatsene så lave?» og «hva dere tenker om at barn rammes av foreldrenes gjeld?» Både sosialhjelp, gjeldsordning og økonomisk rådgivning skal hjelpe folk i en vanskelig livssituasjon og vi håper regjeringen/departementet vil styrke og forbedre ordningene.